

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. Quibus praecepti possit lege humana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Dicitur: *ordinatio qua præcipitur aut prohibetur aliquid* quia in hoc conuenit cum lege naturali ac positiua diuina. Dicitur: *creati superioris Reip.* vt distinguitur a lege tam naturali, quæ non est superioris, & a positiua diuina, quæ non est creati, sed increati superioris. Dicitur: *supremi*, quia ordinationes etiam præceptiue superiorum subordinatorum alteri non est lex, vt hic agitur de lege. Dicitur: *vniversalis*, quia non quæcunque ordinatio superioris Domini, etiam tendens in bonum commune, est lex, nam si ordinaret alicui particulari, etiam præcipiendo facer hoc vel illud, illa ordinatio non esset lex sed præceptum simplex; & si præciperet omnibus ad mentem facere hoc vel illud, nec illa etiam ordinatio esset lex, sed dictum aut aliquid simile. Debet ergo lex esse ordinatio vniuersalis, duplici vniuersalitate, primo quatenus respicit omnes subditos, vel absolute, vel cum restrictione, vt si respiceret omnes conuenientes in aliquo statu aut conditione, vt omnes viros, omnes feminas, omnes milites, omnes nobiles, omnes viuas &c. secundò quatenus respicit tempus, debet enim esse sine limitatione ad determinatum tempus, hoc est ad tot menses aut annos; nam ordinationes præceptiue ad determinatum quodcunque tempus non vocantur lex; & in hoc sensu dicitur lex debere esse perpetua; non quod non posset abrogari aut mutari; sed quod quando fertur, feratur absolute respectu omnis temporis futuri, saltem quatenus cum non sit determinatio aliqua ad limitatum tempus. Dicitur: *qua præcipitur aut prohibetur*, quia lex capitur per ordinationem superioris, non quacunque etiam vniuersali & tendente in bonum commune, sed tali, ob cuius transgressionem possit puniri subditus, & per hoc excluditur consilium ac petitio vniuersalis superioris. Dicitur: *Qua præcipitur superior subditis*, quia aliis præcipere non quit. Dicitur denique: *tendens in bonum commune*, quia Principes humani non habent auctoritatem præceptiuam nisi respectu boni communis; vnde quod præcipitur ab ipsis auctoritate legis latius, debet esse spectans ad bonum commune, & consequenter quodcumque præceptum ipsorum, quod habet rationem legis, debet esse conducens ad bonum commune; & hinc Principes nequeunt ferre leges præcipientes aliquid, quod conducit tantum ad bonum suum proprium ac particulare, nisi quatenus hoc bonum posset conducere ad bonum commune.

25 Dices Principes posse præcipere actum indifferenter & consequenter ferre legem vniuersaliter præcipientem tales actus: ergo hæc particula reddit definitionem malam.

Respondent Doctores communiter negando consequentiam, quia licet secundum se tales actus essent indifferentes, tamen supposito præcepto sunt boni.

Contra primo quia si possent ferre legem de actibus indifferentibus & hi eo ipso censendi essent boni bonitate tendente in bonum commune, possent etiam multo magis præcipere actus tendentes in bonum suum particulare, & hi eo ipso deberent dici spectare ad bonum commune, & consequenter quando queritur an possent præscribere leges præcipientes ad bonum particulare suum, quæstio esset vt iunt de subiecto non supponente, quia non possent vlli actus præscribi qui non spectarent ad bonum commune.

Contra secundo, quia quando dicitur, quod leges debent ferri circa bonum, hoc certe intelligi debet de bonitate obiectiua, quam haberent actus ex se independentes à bonitate, quam haberent ex eo quod lege præciberentur.

Respondet ergo quamuis Princeps forte posset hic & nunc præcipere actum indifferenter & conducentem etiam ad bonum proprium, ad experiendam obedientiam subditis; non posset tamen eum ferre legem vniuersalem de talibus actibus, quia experienti obedientiam respectu vnus aut alterius hic & nunc, siue in actu indifferenti siue in actu conducente ad bonum principis, posset conducere ad bonum commune, nec apparet irrationabilis, sed ferre legem vniuersaliter de talibus non posset conducere ad bo-

num commune & omnino apparet indecens.

CONCLUSIO II.

26 *Ordinatio in qua consistit lex humana, est actus voluntatis: non vero solius intellectus, nec intellectus simul & voluntatis.* Hæc est Doct. 1. d. 36. cum suis actibus & multis aliis contra D. Thom. 1. 2. quæst. 90. a. 1. quod sequaces communiter. Non est autem dubium quin ad legem ferendam requiratur actus intellectus & voluntatis, sed quæstio est, in quonam ex illis consistat formaliter.

Probatur conclusio primo auctoritate Philosophi dicentis: 1. *Reip.* legem esse consensum Reip. *Plato* is vocantis eam decretum populi, in Dialogo Minos. *Platoni* appellantis eam *lib. 1. de ff.* placitum Principis: sed consensus, decretum, placitum significant per se primo solum actum voluntatis: ergo. Et certe ipsa et scriptura vocat præcepta dei voluntatem eius. *Psalm. 302. nos fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.* *Do. e me facere voluntatem tuam* *Psalm. 142.* eadem autem est ratio de lege positiua Dei, ac de lege humana quantum ad hoc.

Probatur ratione: quia posito quocumque actu ex parte intellectus legislatoris, ac eo optime cognito à subditis, non obligaretur eo ipso ad aliquid faciendum: posito vero actu voluntatis abique actu intellectus; (si per impossibile aut possibile posset fieri) quo vellet aliquid fieri, & vellet punire nisi fieret, eo ipso quis obligaretur: ergo signum est quod lex consistat in solo actu voluntatis & nullo modo in actu intellectus nec partialiter, nec totaliter.

Confirmatur quia lex positiua humana est libera & posset Princeps eam ferre vel non ferre etiam positis quibuscunque motiuis: sed hoc non est verum de solo actu intellectus: ergo non consistit in actu intellectus. Nec refert quod requiratur necessario actus intellectus ad hoc vt habeatur lex, quia hoc non arguit quod sit de ratione legis sicut nec eo quod ad actum virtutis necessario requiritur dispositio intellectus, sequitur quod illa propositio sit de ratione formalis actus virtutis, & hoc vel maxime, quia ille actus requiritur, ex subordinatione voluntatis ad intellectum, quatenus cum sit potentia ceca, nequit agere nisi in obiectum propositum per intellectum.

Obiicitur Plato in prædicto Dialogo & Philosophus *Ethic. 12* ait legem esse sententiam ac opinionem multitudinis, & Cicero dicit eam esse rectam rationem ac prudentiam.

Respondet has auctoritates debere intelligi causaliter ac diiective sed nec Aduersarij ipsi dicunt legem esse sententiam aut opinionem legislatoris, vnde mirum est cum opponant hæc loca.

Obiicitur secundo lex dirigit, illuminat, instruit: sed hoc spectat ad intellectum.

Respondet legem hoc facere obiectiue, quatenus si cognosceretur lex, non sciret aliquis ad quid obligaretur: sic autem posset hæc facere quamuis non spectaret ad intellectum. Vnde negatur minor.

Quæres in quonam actu voluntatis consistat lex.

Respondet in illo quo sub terminatione penæ vult aliquid fieri à subditis vniuersaliter, tendens in bonum commune, capiendo tamen penam non formaliter prout dicit ordinem ad culpam, sed potius materialiter, vt est malum indelectabile aut inutile.

QVÆSTIO V.

Quibus præcipi possit lege humana.

28 *He supponendum primo* contra Luth. C. luitum & alios Hæreticos, qui cum humanis legibus ab ea viuendi licentia, quam sibi usurpare volbant, coercerentur, vt eo lib. impedimento exirent, in fides Christianos quales se præferebant, humanam potestatem nihil proflus auctoritatis habere docebant, nihil ea doctrina absurdius videri posse, quid enim magis ridiculum quam si

Lex humana consistit in actu voluntatis.

contra

si contra Principis edicta ac leges Christiani fideles nec arma portarent aut cōsilia Reip. perniciose molirentur, aut alia similia meditarentur facinorosa, eos meritis scelerum poenis coerceri non posse, praesertim cum non suffragentur impiis scriptis & loca quibus innituntur: nam quod ait Apostolus Rom. 6. *Non sub lege estis, sed sub gratia*, nullo modo fauer, cum intelligendum sit de lege veteri à cuius obseruationibus Christus nos liberauit, quo etiam sensu intelligendum illud 1. Cor. 9. *factus sum iis qui sub lege sunt, quia si sub lege essem, cum ipse non essem sub lege: & ad Gal. 3. Quicumque ex operibus legis sunt, sub malis dicto sunt.* Sed exactior huius rei examinatio ad Theologiam spectat.

Suppono secundo quoscumque subditos, ad quos extenditur lex, ad eius obseruantiam teneri, neque enim de vno magis quam de reliquis maior est ratio: & al quos teneri certum est cum alioquin non esset lex. Vnde difficultas solum manet de ipso Principe, subditis extra ipsius districtum secularibus respectu ad leges Ecclesiasticas & Ecclesiasticis respectu ad leges civiles seu seculares.

29. Communis utem sententia est Principes teneri suis legibus quoad vim directiuam (loquor autem de legibus quae vim obseruantiam non dedecet Principem, quauis haec cautela vix sit necessaria, quia tales leges non extenduntur ad Principes, nullae autem vllas obligant nisi ad quos extenduntur) hoc est ita ut peccent nisi obediunt; non autem quoad coercitiuam, quia si non obseruent, non possunt poena ad obseruantiam cogi. Cuius resolutionis prima pars probari solet auctoritate Iudor. c. 3. de summo bono inserta Iuri canonico: *Iustum est Principem legibus obtemperare suis; tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existet, quando & ipse illis reuerentiam praebet.* Item, cum omnes de consensu ex Innocentio: *Cum igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat uti eo, & sapientis (1. Catonis) dicat Auctoritas, parere legem quam ipse iulit.* Sed ne citio an haec auctoritates sufficiant, quia quamuis iustum esset & optimum consilium ut obediret suis legibus Princeps; tamen non inde inferitur quod debeat obedire sub poena peccati. Deinde cum posset Princeps dispensare cum aliis, posset etiam secum, & sic frustra videretur obligatio vlla quam sibi suis legibus imposeret. Vnde videtur mihi rationabilius quod Princeps non obligetur vllō modo suis legibus directis; quamuis suppositis suis legibus obligantibus alios, quorum obseruantia ipsi deceret, ne obsequentem non obseruantiam scandalizaret alios & daret ipsis occasionem rumpendi easdem leges ac consequenter peccandi & quandoque etiam bella civilia mouendi, existimem ipsum iure naturali teneri ad obseruantiam earundem legum, aut saltem ad eas non violandas publice.

Quod si etiam in communi Reip. consensu conueniretur cum Principe in condenda aliqua lege vniuersaliter ipsi & ceteros comprehendente, quam sine tali consensu condere non posset, & ad quam condendam Reip. non consentiret, nisi ex suppositione quod Princeps vellet etiam se obligare, teneretur etiam vniuersaliter pacti, quod quandoque expressum esse posset, quandoque non, ad obseruantiam talis legis, & si vergeret in magnum ac inuitabile detrimentum Reip. violatio haberet speciem Tyrannidis & Princeps posset à Rep. cogi ad obseruantiam: crediderim tamen hunc casum esse vnum ex illis Metaphysicis quos vocant, qui nunquam veniat in praxim, & etiam sub diuersis nationibus potest, haec auctoritas esse maior aut minor iuxta potestatem maiorem vel minorem, quam Reges habent.

30. Quantum ad leges Ecclesiasticas, non est dubium quin iis obligentur quoad vtramque vim directiuam & coercitiuam omnes fideles tam Ecclesiastici quam seculares, quia ut suppono ex Theologia, Deus dedit Auctoritatem Romano Pontifici supra omnes fideles, quoad spiritualia, seu illa quae conducere possunt ad bonum animae, & consequenter etiam quoad temporalia indirecte, quatenus sunt media conducentia ad spiritualia.

Personae vero Ecclesiasticae subduntur legibus civilibus non dedecentibus suum statum quoad vim directiuam

quia nulla est ratio ob quam ab illis eximerentur magis Ecclesiastica quam alii seculares; non tamen subduntur ipsis quoad vim coercitiuam quia non possunt puniri à iudicibus secularibus sine consensu superiorum Ecclesiasticorum. Haec autem immunitas Ecclesiastico um sit de iure diuino quoad controuertitur: sed quod ad me attinet, non video fundamentum iuris diuini aliud, nisi quatenus Pontifex habet superioritatem supra Reges quoad spiritualia & ille ex hac auctoritate eximeret clericos à potestate coercitiua illorum. Sed nec hoc sufficit ad ostendendum quod illa exemptio sit iuris diuini quamuis fundetur in iure diuino, sicut nec ceterae leges Pontificis sunt iuris diuini, licet in auctoritate ipsius eo iure sibi competente fundentur, sed hoc est Theologicum.

31. Quantum autem ad subditos vnius Principis subduntur alterius degentes, id certum imprimis posse alterius Principem compellere eos ad obseruantiam legum suarum & eos obligari etiam ad illas obseruandas, quando leges expresse extenduntur ad ipsos, si tamen obseruantia illa non praedictet proprio Regi aut Reip. quod si praedictet, non potest eos obligare, nisi sub conditione quod si non velint obedire, dicantur à sua ditione; quia id esset iniustum, leges autem non possunt ferri nisi de re iusta. Proprius etiam Rex potest obligare eos ad obseruantiam suarum legum, quae parte obseruantia non praedictat auctoritati alterius Regis aut ipsius legibus, sub conditione tamen quod si nolint obedire, eo ipso velint recedere ab ipsius imperio & perdere quaecumque priuilegia ac emolumenta ipsis ratione subiectionis ad ipsum competentia, nam si hanc optionem eligerent, possent non obedire quantum ad conscientiam, sed Rex posset in poenam bona ipsorum confiscare. Quae tota doctrina est conformis praxi, & confirmatur sufficienter quia praeparat esse conformis rationi, nec aliquid in contrarium adduci potest, quod facile solui non possit.

32. Quamvis hic vltimus solet, cuius loci legibus tenentur se conformare hospites & peregrini quantum ad conscientiam, proprii neque alieni, in quo peregrinantur, quae difficultas praecipue locum habet quantum ad praxim, in ieiunio & obseruantia festorum; & quamuis fuisse tractatur ab Authoribus, mihi videtur facili solutionis. Itaque existimo eos posse conformare se quibus voluerint, modo tamen id non faciant in fraudem, ut eximant se ab vtriusque, ut si, dum ieiunandum esset in vno loco, conferrent se ad alterum, & dum in illo, ad priorem, ut facile contingere possit in diuersis diocesis vicinis, sed sepe cauendum est scandalum, magis tamen congruum apparet, ut si paruo tempore abesse debeant à loco proprio, conforment se eius legibus, si id possent facere absque magno incommodo, si vero diu abessent in vno loco alieno, decentius videretur, ut ei se accommodarent; sed ut dixi, modo fraus absit securè facere possunt quodlibet secluso scandalo.

Sed quid dicendum de pauperibus nullum domicilium proprium habentibus, sed hinc inde necessitatis subleuanda gratia vagantibus.

Respondet eos debere conformare se loco, in quo se reperiunt, nisi per hoc valde grauarentur ut quandoque cōueniunt tingeret possent, ad quod etiam ratione status vltimus obligari possent, cui conueniens valde esset talis conformatio, ut magis inducerent alios ad succurrendum.

Q V A E S T I O VI. Quid praecipit humana lege.

CONCLUSIO I.

33. Multa praecipit humana lege, quae non sunt praecepta lege naturae, non tamen aliquid quod sit contra legem illam naturae. Haec est communis & patet prima pars ex communi praxi omnium gentium & ex utilitate maxima, quae inde prouenit ad conseruationem ac augmentum boni publici.

Probat secundam partem, quia Principes subordinantur legi naturae, haec vero non subordinatur illis; ergo non possunt statuere aliquid contra legem naturae.

Omnes subduntur legibus Ecclesiasticis,

Multa praecipit humana lege, quae non sunt praecepta lege naturae, non tamen aliquid quod sit contra legem illam naturae.